

การศึกษาความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต วิชาชีพครูมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

นักรบ หนีแสน

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อีเมล: nukrob.mee@dpu.ac.th

สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อีเมล: sutheera.nim@dpu.ac.th

เชียง เกาจิต

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อีเมล: chieng.pat@dpu.ac.th

วาสนา วิสฤตาภา

วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อีเมล: wasana.wia@dpu.ac.th

Received: July 1, 2022 Revised: July 1, 2022 Accepted: July 1, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 2) เพื่อเปรียบเทียบความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำแนกตาม เพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย 3) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 - 2561 รวมจำนวนเท่ากับ 225 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที่ t-test F-Test (ANOVA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72

2. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษา จำแนกตาม เพศ อายุ ปีการศึกษา ที่เข้า เกรดเฉลี่ย พบว่าเพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. องค์ประกอบของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่าโมเดลความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. เสนอแนะแนวทางส่งเสริมความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษา พบว่า ในด้านพฤติกรรมด้านความยินดีชื่นชม พบว่าคณาจารย์ทุกท่านทุ่มเทในการสอนอย่างเต็มที่และเนื้อหาความรู้สามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติการสอน ควรส่งเสริมให้คณาจารย์พัฒนาเทคนิคการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอ พฤติกรรมในด้านความรักควรปลูกฝังเรื่องความรักสามัคคี การอยู่ร่วมกันให้มากพอกับรักมหาวิทยาลัย และพฤติกรรมด้านความเชื่อมั่นในชื่อเสียง พบว่า การเรียนในหลักสูตรให้ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการทำงานและการสร้างความมั่นคงทางวิชาชีพในอนาคต ช่วยปูพื้นฐานความรู้สู่การสอบบรรจุราชการได้เป็นอย่างดี ในด้านเจตคติ พบว่าเจตคติด้านการปกป้องชื่อเสียงขอให้มหาวิทยาลัยปรับปรุง พัฒนา และรักษาคุณภาพของหลักสูตรให้ดีและตอบโจทย์การประกอบวิชาชีพครูทั้งในปัจจุบันและอนาคต เจตคติด้านความรู้สึกภาคภูมิใจ พบว่าผู้สำเร็จการศึกษามีความภูมิใจในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มาก เจตคติด้านความผูกพัน พบว่าผู้สำเร็จการศึกษา มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นศิษย์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และยินดีที่จะสนับสนุนกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: ความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษา, การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

Study of Loyalty of Graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University

Nukrob Meesan, Sutheera Nimitniwat, Chieng Pawchit, Wasana Wisaruetapa
College of Educational Sciences, Dhurakij Pundit University
E-mail: nukrob.mee@dpu.ac.th

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the degree of loyalty of graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University, 2) to compare the loyalty of graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University classified by genders, ages, academic years of entry and Grade Point Average (GPA), 3) to study the elements of loyalty of graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University, and 4) to provide suggestions to promote the loyalty of graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University. The sample group consisted of 225 graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University in Academic Year 2015 - 2018 by simple random sampling. The research instrument was a questionnaire. The research statistics used were percentage, mean, standard deviation, t-test, F-Test (ANOVA) and second order confirmatory factor analysis.

The research results were:

1. The degree of loyalty of the graduates of the Graduate Diploma Program in Teaching Profession, Dhurakij Pundit University was at the highest level with an average of 4.72.
2. Comparing the average of loyalty of the graduates classified by genders, ages, academic years of entry and GPA, it was found that genders, ages, academic years of entry and GPA had no different opinions.
3. Elements of loyalty of the graduates were found that the loyalty model of the graduates was consistent with the empirical data.
4. Regarding the suggestions to promote the loyalty of the graduates in terms of the pleasure and appreciation behavior, it was revealed that all lecturers were fully dedicated to teaching and the knowledge content could be applied in practical teaching practice. Furthermore, lecturers should always be encouraged to develop

new teaching techniques. Considering the love behavior, love and unity should be embedded enough to live together as much as love the university. For the reputation confidence behavior, it was found that studying in the Graduate Diploma Program in Teaching Profession at Dhurakij Pundit University provided knowledge that was useful to work and to build professional stability in the future. It supported to lay the knowledge base for the civil service examinations as well. In relation to attitudes, it was exposed that the reputation protection attitude requested the university to improve, develop and maintain the quality of the curriculum effectively and meet the needs of present and future teaching professions. The pride attitude was affirmed that the graduates were extremely proud of this university. The commitment attitude was acknowledged that the graduates were proud to be a student of this university and they were willing to support all activities of the university.

Keywords: Loyalty of Graduates, Confirmatory Factor Analysis

บทนำ

การศึกษาในระดับอุดมศึกษามีการขยายตัวและมีการเปลี่ยนแปลงมากตลอดระยะเวลา 2 ทศวรรษที่ผ่านมา และต้องเผชิญกับสภาพการแข่งขันที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วตลอดจนปัจจัยด้านกระแสโลกาภิวัตน์ และการเปิดเสรีทางการค้าการบริการที่กำลังจะเกิดขึ้น รวมทั้งความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศภายใต้ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า “ ธุรกิจไร้พรมแดน ” นั้น ส่งผลให้การศึกษาต้องกลายเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่เป็นสินค้าจับต้องไม่ได้จะต้องปรับตัวจากสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีการแข่งขันมากยิ่งขึ้น ดังนั้น การบริหารจัดการสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีความพร้อมที่จะปรับตัวอยู่ตลอดเวลา (สุนันทิกา ปางจุติ. 2552 : 3) นอกจากนี้การเปิดเสรีทางการศึกษานั้นส่งผลถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของสถาบันอุดมศึกษาจนถึงสถาบันอุดมศึกษาเอกชนต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์โดยคำนึงถึงปัจจัยในเรื่องของความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นหลัก โดยเฉพาะบริการหลังการขายเช่นเดียวกับธุรกิจประเภทอื่นๆ ยิ่งกว่านั้นการแข่งขันที่เข้มข้นทางการตลาดการศึกษาในทุกวันนี้ทำให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนนำกลยุทธ์ทางการตลาดธุรกิจมาใช้ในการดึงดูดลูกค้า (นักศึกษา) ด้วยการนำเสนอบริการที่แตกต่างจากคู่แข่ง สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจะต้องมีกระบวนการประเมินความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายเพื่อให้เข้าถึงแก่นความต้องการของผู้ใช้บริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก โดยเฉพาะความต้องการที่มาจากปัจจัยต่างๆ เช่น ด้านพฤติกรรม ในรูปแบบของการดำเนินชีวิตประจำวันและชีวิตการทำงานที่ต้องการในอนาคตตลอดทั้งการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีไว้ตลอดไประหว่างผู้เรียนและสถาบันการศึกษาให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งผลจนกลายเป็นความภักดี (loyalty) ที่จะเหนี่ยวรั้งผู้เรียนไว้กับสถาบันอุดมศึกษาในระยะยาวต่อไป (ศิริพร เสรีตานนท์. 2551 : 3)

ในการวิจัยเรื่องความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับความภักดีของแจ๊คโคบีและเชสแนท (Jacoby & Chestnut. 1978: 9) ที่กล่าวถึงการวัดความภักดีออกเป็น 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) ความภักดีด้านพฤติกรรม เป็นการวัดจากพฤติกรรมของผู้บริโภคที่สามารถวัดได้อย่างแน่ชัดถึงความต่อเนื่องที่ผู้บริโภคเลือกซื้อจากสินค้า 2) ความภักดีด้านเจตคติ เป็นการศึกษากับผู้บริโภคเกี่ยวกับโครงสร้างทางจิตใจที่สามารถอธิบายถึงการเกิดความภักดี 3) ความภักดีด้านพฤติกรรมและเจตคติ เป็นแนวคิดการวัดความภักดีจากพฤติกรรมควบคู่ไปกับการวัดเจตคติ โดยการผสมองค์ประกอบทั้งสองประการ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดความภักดีด้านพฤติกรรม ผู้บริโภคของปณิศา มีจินดา (2553: 245) ที่แบ่งความภักดีเป็น 2 ด้าน คือการวัดความภักดีด้านพฤติกรรมและวิธีการวัดความภักดีด้านเจตคติ ในทำนองเดียวกับณัฏฐ์ กุลิสร (2557 : 6) ได้ศึกษาความภักดีของนิสิตปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งแบ่งความภักดีเป็น 2 ด้าน คือด้านพฤติกรรมและด้านเจตคติ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำแนวคิดของนักการตลาดที่ใช้วัดความภักดีของผู้บริโภคมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดเพื่อวัดความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับความภักดี มักจะเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับบุคลากรเพื่อมุ่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรในองค์กร หรือเป็นงานวิจัยที่มุ่งในด้านพฤติกรรมลูกค้าเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าหรือการรักษาลูกค้าเก่าให้ใช้บริการสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ขององค์กรนั้นๆ ส่วน

งานวิจัยเกี่ยวกับความภักดีต่อสถาบันการศึกษานั้นยังมีอยู่ค่อนข้างน้อยมาก คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องความภักดีในบริบทของการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานหรือกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้นักศึกษาได้รับความพึงพอใจต่อการบริการอันจะนำไปสู่การพัฒนาเจตคติและพฤติกรรมหลายรูปแบบที่บ่งชี้ถึงระดับความภักดีและนำไปสู่พฤติกรรมการสื่อสารในลักษณะของการแนะนำบอกต่อ หรือคำชื่นชมที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยของตนในอนาคตที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษาและอาจแสดงถึงความสนใจที่จะกลับมาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาวอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยแห่งเดิมของตนด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
2. เพื่อเปรียบเทียบความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำแนกตาม เพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 - 2561 รวมจำนวนประชากรทุกชั้นปีเท่ากับ 510 คน

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558 - 2561 รวมจำนวนเท่ากับ 225 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) (Yamane, 1973 : 1088)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert's Scale) จำนวน 38 ข้อ ตอนที่ 3 แบบสอบถามข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ในข้อคำถาม จากนั้นนำคะแนนไปคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence : IOC) (สุวิมล ติรภานันท์. 2549 : 139) ค่าดัชนีความสอดคล้อง ไม่น้อยกว่า 0.5 ถือว่าใช้ได้โดยไม่ต้องปรับปรุง ถ้าค่าดัชนีความสอดคล้องน้อยกว่า 0.5 จะต้องปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ปีการศึกษา 2562 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำนวน 30 คน และนำผลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยเลือกข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป มาเป็นข้อคำถามนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามแบบของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.9678

3. นำแบบสอบถามไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ส่งเครื่องมือการวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้รับแบบสอบถามการวิจัย คืนมาจำนวน 190 ชุด คิดเป็นร้อยละ 84.44

2. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบข้อมูลแบบสอบถามที่ได้มาทั้งหมดแล้วนำไปวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้การทดสอบที่ t-test F-Test (ANOVA) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาระดับความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ความภักดีด้านเจตคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 ส่วนความภักดีด้านพฤติกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.72 ดังตารางที่ 1

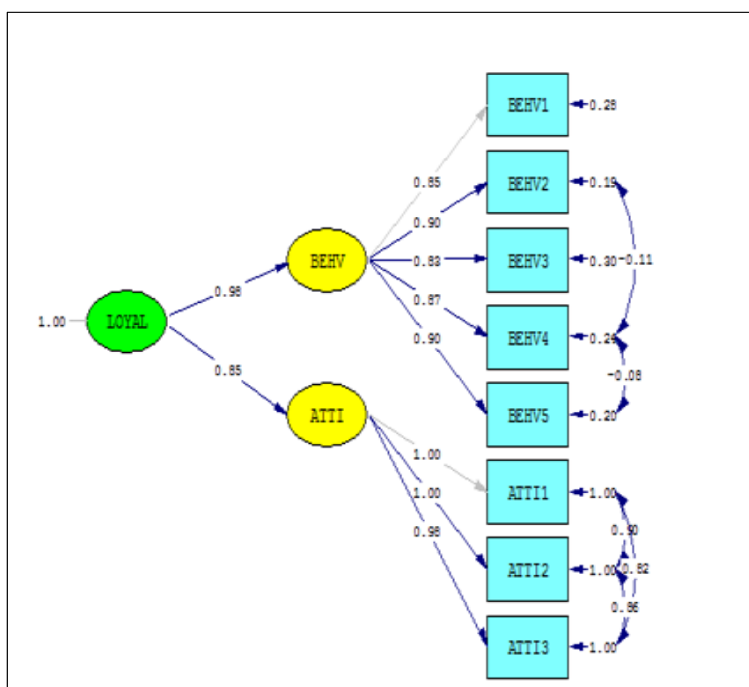
ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

ความภักดี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการประเมิน
1. ด้านพฤติกรรม	4.72	0.50	มากที่สุด
2. ด้านเจตคติ	4.73	0.47	มากที่สุด
ความภักดีโดยภาพรวม	4.72	0.48	มากที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ จำแนกตาม เพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย พบว่าเพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3. ผลการศึกษาองค์ประกอบของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ พบว่า ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ดังภาพที่ 1

Chi-square = 15.22, df = 15, P = 0.44, GFI = 1.00, AGFI = 1.00, RMR = 0.02, RMSEA = 0.01

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สองของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล พบว่าโมเดลความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีค่าเท่ากับ 15.22 ซึ่งมีค่าความน่าจะเป็นเข้าใกล้ 1 (P = 0.44) ที่องศาอิสระเท่ากับ 15 นั่นคือ ค่าไค-สแควร์แตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่ายอมรับสมมติฐานหลักที่ว่าโมเดลการวิจัยสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 1.00 รวมทั้งดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.02 และ ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลัง

สองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.01 ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ศูนย์แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับหนึ่งซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โมเดลที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบคุณลักษณะของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กับตัวแปรสังเกตได้ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงซึ่งความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยองค์ประกอบด้านพฤติกรรม (BEHV) มีขนาดตั้งแต่ 0.83 ถึง 0.90 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกตัวแปรแฝง โดยตัวแปรแฝงที่มีค่าน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความเต็มใจ (BEHV2) ความร่วมมือ (BEHV5) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน เท่ากับ 0.90 รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นในชื่อเสียง (BEHV4) และอันดับสาม ได้แก่ ความรัก (BEHV1) ส่วนตัวแปรแฝงที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด ได้แก่ ความยินดีชื่นชม (BEHV3) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนตัวขององค์ประกอบของด้านพฤติกรรม (BEHV) ได้ร้อยละ 72, 77, 72, 70 และ 77 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยองค์ประกอบด้านเจตคติ (ATTI) พบว่าตัวแปรแฝงที่มีน้ำหนักสำคัญมากที่สุด ได้แก่ ความรู้สึกภาคภูมิใจ (ATTI 1) และ ความผูกพัน (ATTI 2) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน เท่ากับ 1.00 รองลงมาคือ ปกป้องชื่อเสียง (ATTI 3) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนตัวขององค์ประกอบของด้านเจตคติ (ATTI) ได้ร้อยละ 88, 89 และ 82 ตามลำดับ

นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โมเดลความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต (LOYAL) ซึ่งเป็นองค์ประกอบอันดับที่สองกับพฤติกรรมและเจตคติของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม (BEHV) ด้านเจตคติ (ATTI) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ทุกด้าน แสดงว่าองค์ประกอบความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตทั้ง 2 ด้าน เป็นตัวแปรแฝงซึ่งความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญที่สุดของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้แก่ องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (BEHV) รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านเจตคติ (ATTI) ซึ่งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.98 , และ 0.85 ตามลำดับ โดยองค์ประกอบแต่ละด้านสามารถอธิบายความแปรปรวนในโมเดลตัวแปรซึ่งความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้ร้อยละ 81 , และ 98 ตามลำดับ

4. ผลการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า ในด้านพฤติกรรมด้านความยินดีชื่นชม พบว่าคณาจารย์ทุกท่านทุ่มเทในการสอนอย่างเต็มที่และเนื้อหาความรู้สามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติการสอน ควรส่งเสริมให้คณาจารย์พัฒนาเทคนิคการสอนใหม่ๆ อยู่เสมอ พฤติกรรมในด้านความรักควรปลูกฝังเรื่องความรักสามัคคี การอยู่ร่วมกันให้มากพอกับรัก

มหาวิทยาลัย และพฤติกรรมด้านความเชื่อมั่นในชื่อเสียง พบว่า การเรียนในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู ของมหาวิทยาลัยให้ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการทำงานและการสร้างความมั่นคงทางวิชาชีพในอนาคต ช่วยบัพูนความรู้สู่การสอบบรรจุรับราชการได้เป็นอย่างดี ในด้านเจตคติของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่าเจตคติด้านการปกป้องชื่อเสียงขอให้มหาวิทยาลัยปรับปรุง พัฒนา และรักษาคุณภาพของหลักสูตรให้ดีและตอบโจทย์การประกอบวิชาชีพครูทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป เจตคติด้านความรู้สึภาคภูมิใจ พบว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มีความภูมิใจในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มาก เจตคติด้านความผูกพัน พบว่า ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นศิษย์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และยินดีที่จะสนับสนุนกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย

อภิปรายผล

1. ความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต อยู่ในระดับมากที่สุด ในด้านเจตคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.73 และเมื่อพิจารณาในรายข้อของความภักดีด้านเจตคติพบว่าข้อที่มีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านมีความรู้สึกภูมิใจที่ได้สำเร็จการศึกษาตามระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ย 4.87 สำหรับความภักดีด้านพฤติกรรมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน มีค่าเฉลี่ย 4.72 และเมื่อพิจารณาในรายข้อของความภักดีด้านพฤติกรรมพบว่าข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ท่านต้องการเห็นความเจริญก้าวหน้าของมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ย 4.86 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่มีต่อมหาวิทยาลัยเป็นไปในทิศทางที่ดี อาจเป็นเพราะมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการในด้านการพัฒนาต่างๆ อย่างครบถ้วน จึงทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตประเมินความภักดีอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ศรีสกุล งามบุญถม (2561) พบว่าความภักดีของนักศึกษาบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีคะแนนเฉลี่ยขององค์ประกอบการอุปถัมภ์ องค์ประกอบการสื่อสารแบบปากต่อปากและองค์ประกอบการสนับสนุนในระดับดีมาก ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความมั่นใจว่าได้ตัดสินใจถูกต้องที่เข้าศึกษาและมีความตั้งใจที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เมื่อนักศึกษาต้องการศึกษาเพิ่มเติมหรือศึกษาในระดับที่สูงขึ้นในอนาคต และสอดคล้องกับแจ๊คโคบีและเชสแนท (Jacoby & Chestnut. 1978: 9) ที่กล่าวว่าความภักดีจะประกอบด้วยความชื่นชอบทางเจตคติและพฤติกรรมความตั้งใจการกลับมาใช้บริการซ้ำ

2. ความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต จำแนกตาม เพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย พบว่าเพศ อายุ ปีการศึกษาที่เข้า เกรดเฉลี่ย มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สาเหตุสำคัญของผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่าผู้สำเร็จการศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิง มีความคล้ายคลึงกัน มีอายุที่ใกล้เคียงกัน มีผลการเรียนหรือได้เกรดเฉลี่ยที่ดีในระดับใกล้เคียงกัน มีการดำเนินชีวิตในการประกอบอาชีพครูที่เหมือนกัน มีกิจกรรมที่สามารถเสริมสร้างความสุขหรือทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานที่เหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามจากเอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่าไม่

สอดคล้องกับการศึกษาของณัฏฐ์ กุลิสร (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความภักดีของนิสิตปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่า เพศชายมีความภักดีด้านพฤติกรรมต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมากกว่านิสิตเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับบนถมล อินทะโส (2554: 159) ได้ศึกษาการรับรู้จริงต่อคุณภาพการบริการในโครงการพิเศษหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตและความภักดีของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต พบว่าลักษณะส่วนบุคคลของนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีสถานภาพโสด และพบว่านักศึกษามีเพศที่แตกต่างกันมีความภักดีต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 สำหรับด้านชั้นปีหรือปีการศึกษาที่เข้าเรียนที่มีผลต่อความภักดีพบว่าไม่สอดคล้องกับผลการศึกษาของศิริพร เสรีตานนท์ (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ เจตจำนงคงอยู่ และความภักดีของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเอกชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกันมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ เจตจำนงคงอยู่และความภักดีต่อมหาวิทยาลัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาของณัฏฐ์ กุลิสร (2557: 114) ได้ศึกษาคุณภาพการให้บริการและความคุ้มค่าที่มีอิทธิพลต่อความภักดีของนิสิตปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พบว่านิสิตที่มีชั้นปีแตกต่างกันมีความภักดีต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาคำประกอบของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่า ตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ความเต็มใจ ความร่วมมือ ซึ่งมีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากัน รองลงมาคือ ความเชื่อมั่นในชื่อเสียงและอันดับสาม ได้แก่ ความรัก ส่วนตัวบ่งชี้ที่มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด ได้แก่ ความยินดีชื่นชม นอกจากนี้เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง ซึ่งเป็นผลการวิเคราะห์โมเดลความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ซึ่งเป็นองค์ประกอบอันดับที่สองกับพฤติกรรมและเจตคติของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ทั้ง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรม ด้านเจตคติ โดยองค์ประกอบที่มีน้ำหนักความสำคัญมากที่สุดของความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต ได้แก่ องค์ประกอบด้านพฤติกรรม รองลงมาคือ องค์ประกอบด้านเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับณัฏฐ์ กุลิสร (2557) ที่ได้พบว่าพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อความภักดีของนิสิตปริญญาโท หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

4. ผลการเสนอแนะแนวทางส่งเสริมความภักดีของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่าในด้านพฤติกรรม คณาจารย์ทุกท่านทุ่มเทในการสอนอย่างเต็มที่และเนื้อหาความรู้สามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติการสอน ควรปลูกฝังเรื่องความรักสามัคคี การอยู่ร่วมกันให้มากพอกับรักมหาวิทยาลัย และการเรียนในหลักสูตรได้ให้ความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการทำงานและการสร้างความมั่นคงทางวิชาชีพในอนาคต ช่วยปูพื้นฐานความรู้สู่การสอบบรรจุราชการได้เป็นอย่างดี ในด้านเจตคติของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต พบว่าการปกป้องชื่อเสียง

ขอให้มหาวิทยาลัยปรับปรุง พัฒนา และรักษาคุณภาพของหลักสูตรให้ดีและตอบโจทย์การประกอบวิชาชีพครูทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป มีความภูมิใจในมหาวิทยาลัยแห่งนี้มากมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นศิษย์ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้ และยินดีที่จะสนับสนุนกิจกรรมของทางมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตที่เข้ามาศึกษามีความตั้งใจสนใจในการเรียน มีความมั่นใจตัดสินใจที่เข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ดังที่ศรีสกุล งามบุญแกม.(2561 : 88-89) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความภาคภูมิใจต่อมหาวิทยาลัยในทุกตัวแปรองค์ประกอบในระดับดีมากแสดงให้เห็นว่ามีความมั่นใจว่าได้ตัดสินใจถูกต้องที่เข้ามาศึกษาและมีความตั้งใจที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยอีกครั้งเมื่อต้องการศึกษาเพิ่มเติมหรือศึกษาในระดับที่สูงขึ้นในอนาคตอีกทั้งมีพฤติกรรมในการกระทำซึ่งให้ประโยชน์โดยการพูดถึงดี ๆ เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย แนะนำหรือบอกเล่าข้อมูลประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการแก่ผู้ที่ขอคำแนะนำ เพื่อน และคนรู้จักของนักศึกษาด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนในด้านการรักษาความสัมพันธ์ไว้อย่างต่อเนื่อง พร้อมช่วยเหลือมหาวิทยาลัยทางด้านวิชาการและกิจกรรมต่างๆ มีความยินดีที่จะเข้าร่วมงานต่างๆ เช่น งานเลี้ยงสังสรรค์หรืองานการกุศลที่มหาวิทยาลัยจัดขึ้น พร้อมทั้งจะสนับสนุนให้บุคคลอื่นเข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยและบริจาคเงินให้กับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุทุกระดับที่ส่งผลต่อความภาคภูมิใจของผู้สำเร็จการศึกษา
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม ที่คาดว่าจะส่งผลต่อความภาคภูมิใจของผู้สำเร็จการศึกษา เช่น ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ที่ระหว่างผู้สอน ระหว่างเพื่อนร่วมห้องเรียน ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สะดวก ปัจจัยด้านการเรียนการสอน ปัจจัยด้านการจัดกิจกรรม เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในระดับอื่น ได้แก่ ผู้สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา มหาบัณฑิต ระดับดุษฎีบัณฑิต

เอกสารอ้างอิง

- ณัฏฐ์ กุลสิทธ์. (2557). ความภาคภูมิใจของนิสิตปริญญาโทหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต : รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล อินทะโส. (2554). การรับรู้ต่อคุณภาพการบริการในโครงการพิเศษหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตและความภาคภูมิใจของนักศึกษาต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. สารนิพนธ์ (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ปณิศา มีจินดา. (2553). พฤติกรรมผู้บริโภค. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- ศิริพร เสรีตานนท์. (2551). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจเจตจำนงคงอยู่และความภาคภูมิใจของนักศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ดุษฎีนิพนธ์ (การบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

- ศรีสกุล งามบุญแกม. (2561). อิทธิพลของคุณภาพความสัมพันธ์ ภาพลักษณ์มหาวิทยาลัยและคุณภาพบริการที่มีผลต่อความภักดีของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง. วิทยานิพนธ์ (บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2549). การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันทิกา ปางจตุ. (2552) กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างแบรนด์ของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Jacoby, J. ; & Chestnut, R.W. (1978). Brand Loyalty: Measurement and Management. John Wiley: New York.
- Taro Yamane. (1973). Statistics: An Introductory Analysis.3rdEd. New York. Harper and Row Publications.